

УДК 377.4:005.62]:37.091.26(494:477)

НЕЗАЛЕЖНЕ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ: ШВЕЙЦАРСЬКИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Юлія Люлькова,
молодший науковий співробітник відділу
зарубіжних систем професійної освіти
Інституту професійної освіти
НАПН України,
<https://orcid.org/0009-0008-4452-5104>,
e-mail: julialulkova@gmail.com

Анотація. У статті досліджено досвід незалежного оцінювання результатів навчання як ключового інструменту забезпечення якості підготовки фахівців та підвищення довіри з боку приватного сектору до системи професійної освіти і підготовки у Швейцарії. Розкрито результати діяльності в Україні швейцарських проектів EdUP та DECIDE. Проаналізовано механізми функціонування незалежних кваліфікаційних центрів, особливості розроблення компетентнісно-орієнтованих контрольних-оцінювальних матеріалів та роль цифровізації у процесі об'єктивізації результатів навчання.

Ключові слова: професійна освіта, швейцарська модель ПОП, незалежне оцінювання, кваліфікаційні центри, проекти EdUP, DECIDE.

INDEPENDENT ASSESSMENT OF LEARNING OUTCOMES: SWISS INSTRUMENTS FOR UKRAINIAN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

Yuliia Liulkova,
Junior Researcher of the Department of Foreign
Systems of Vocational Education and Training of
the Institute of Vocational Education of the
NAES of Ukraine

Abstract. The article examines the experience of independent assessment of learning outcomes as a pivotal quality assurance tool for professional training and a mechanism to enhance private sector confidence

in the Swiss Vocational Education and Training (VET) system. It discloses the outcomes of the Swiss projects EdUP and DECIDE currently operating within Ukraine. Furthermore, the study analyses the operational mechanisms of independent qualification centres, the specificities of developing competency-based assessment materials, and the role of digitalisation in ensuring the objectivity of learning outcomes.

Keywords: vocational education, Swiss VET model, independent assessment, qualification centres, EdUP project, DECIDE project.

Швейцарська модель професійної освіти і підготовки (ПОП), що ґрунтується на принципах дуальності та залучення приватного сектору, пропонує Україні не лише технічну допомогу, але й цілісну методологію незалежного оцінювання. На основі таких проєктів, як EdUP та DECIDE, швейцарські партнери впроваджують інструментарій, що дає можливість об'єктивно вимірювати результати навчання, забезпечувати прозорість кваліфікаційних іспитів та підвищувати довіру роботодавців до випускників закладів професійної освіти (EdUP Project, n.d.; Swisscontact, 2024; PH Zürich, 2024). Швейцарія демонструє один із найвищих рівнів залучення молоді до ПОП у світі: близько 65–70% випускників 9-х класів обирають саме цей шлях. Це пояснюється тим, що ПОП у цій країні сприймається як престижна траєкторія, що веде до стабільного доходу та можливостей кар'єрного зростання на основі навчання на програмах професійного бакалаврату, який дає змогу випускникам вступати до університетів прикладних наук (Switzerland + Ukraine, n.d.). Основними акторами швейцарської системи ПОП є держава (конфедерація та кантони), бізнес, професійні асоціації. Держава фінансує теоретичне навчання, тоді як приватний сектор покриває витрати на практичну підготовку на виробництві, включаючи заробітну плату студентів та оплату праці наставників. Такий підхід робить інвестиції бізнесу вигідними, адже продуктивна праця студентів часто компенсує витрати ще до моменту завершення їхнього навчання. Центральним елементом незалежності оцінювання у Швейцарії є те, що іспити проводяться незалежними комісіями, до складу яких входять представники професійних асоціацій (Люлькова, 2025). Це гарантує, що випускник відповідає вимогам галузі, а не просто формальним критеріям навчального закладу.

Для України впровадження такої системи означає необхідність трансформації процедур оцінювання та створення незалежних кваліфікаційних центрів. Проєкт EdUP, що фінансується

Швейцарською агенцією з розвитку та співробітництва (SDC) та реалізується фундацією Swisscontact у партнерстві з Міністерством освіти і науки України, став майданчиком для апробації швейцарських підходів. Фокусуючись на шести ключових будівельних професіях: сантехнік, електромонтажник, зварювальник, плиточник, лицювальник-фасадник та бетоняр, проєкт охоплює 29 закладів професійної освіти по всій Україні (Swisscontact, 2024; EdUP Project, n.d.). Однією з головних цілей EdUP є підвищення конкурентоспроможності випускників на основі впровадження міжнародних галузевих стандартів. Оцінювання в межах проєкту базується на використанні компетентнісно-орієнтованих завдань, які максимально наближені до реальних виробничих умов. Такі завдання вирізняються великим обсягом ілюстративного матеріалу (схеми, креслення), дотичністю до повсякденних професійних викликів та необхідністю синтезу знань для вирішення конкретної професійної проблеми. Процес розроблення завдань для незалежного оцінювання результатів навчання в межах EdUP передбачає кілька обов'язкових компонентів: опис професійної ситуації або проблеми, яка мотивує студента до виконання завдання; формування завдань, що саме має бути зроблено; джерела інформації, зокрема, набір технічних даних, каталогів матеріалів або нормативів, які необхідно використати для прийняття правильного рішення; критерії оцінювання, що визначають правильність та доцільність отриманого результату навчання (Освіторія, 2024). Прикладом може слугувати завдання для сантехніка, де необхідно не лише змонтувати вузол, але й розрахувати витрату матеріалів на основі наданої схеми, враховуючи специфіку сучасних інсталяційних систем, таких як «Geberit». Таке оцінювання дає можливість перевірити і механічну навичку, і аналітичні здібності майбутнього фахівця.

Проєкт DECIDE працює над посиленням ролі місцевого самоврядування в управлінні професійною освітою, що є критичним для створення гнучкої системи професійної освіти. Компонент «DECIDE-VET» фокусується на розбудові зв'язків між закладами професійної освіти, громадами та бізнесом. Важливим досягненням проєкту є пілотування системи кар'єрної орієнтації, яка базується на швейцарському курсі «JOBS», адаптованому Цюрихським педагогічним університетом. Ця система передбачає створення кар'єрних хабів у закладах професійної освіти. Учні 8–9 класів мають змогу відвідати ці хаби, пройти майстер-класи та взяти участь в екскурсіях на сучасні

підприємства. Незалежне оцінювання результатів навчання в цьому контексті починається ще на етапі вибору професії: на основі саморефлексії та практичних спроб підлітки оцінюють власну придатність до певного виду професійної діяльності. За результатами пілотування у 2024 р. понад 900 учнів завершили курс «JOBS». було організовано понад 100 турів на підприємства, 14,5 тис. школярів взяли участь у профорієнтаційних заходах. Це свідчить, що незалежне оцінювання потенціалу та інтересів студентів на ранніх етапах є запорукою ефективності всієї системи професійної підготовки.

Для того, щоб оцінювання було дійсно незалежним, в Україні створюється мережа кваліфікаційних центрів. Їх діяльність регулюється Типовим положенням про кваліфікаційний центр, затвердженим наказом МОН України №452 (Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області, 2023). Ці центри мають право присвоювати, підтверджувати та визнавати професійні кваліфікації незалежно від того, де особа отримала знання: у державному закладі професійної освіти, на курсах на підприємстві чи шляхом самоосвіти. Процес створення такого центру вимагає від закладу професійної освіти проходження акредитації в Національному агентстві кваліфікацій. Основні вимоги до акредитації кваліфікаційних центрів охоплюють наявність: затверджених процедур оцінювання; розроблених та апробованих контрольних-оцінювальних матеріалів; відповідної матеріально-технічної бази; оцінювальних комісій з числа фахівців, що мають не менше 3 роки стажу з даної професії та рівень кваліфікації не нижчий, ніж той, що оцінюється. Методичні рекомендації, розроблені за підтримки швейцарських фахівців, пропонують алгоритм створення таких центрів, що передбачає розроблення внутрішнього положення, формування реєстру оцінювачів та обов'язкову публікацію звітів про апробацію контрольних-оцінювальних матеріалів. Це створює систему стримувань і противаг, що мінімізує корупційні ризики та суб'єктивізм.

Одним із найбільш практичних інструментів швейцарського досвіду, є цифрові чек-листи. У сучасних системах управління навчанням (LMS), таких як Collaborator, чек-листи використовуються для експрес-оцінювання знань, контролю за адаптацією новачків та перевірки навичок наставниками (Collaborator, n.d.). Чек-лист дає змогу перетворити складний виробничий процес на послідовність бінарного або бального оцінювання з урахуванням конкретних критеріїв. У формувальному оцінюванні педагоги використовують такі сервіси, як

Google Keep та Canva, для створення візуально привабливих і функціональних чек-листів. Це допомагає студентам самостійно оцінювати свій прогрес, порівнюючи поточні результати з попередніми, що є фундаментальним принципом формульованого підходу (PHZN Projects, 2024). Більше того, у 2024–2025 рр. Україна впроваджувала нові цифрові системи оцінювання, зокрема, електронну систему оцінювання повсякденного функціонування особи, що свідчить про загальний тренд на об'єктивізацію експертних висновків на основі цифровізації даних. У професійній освіті це може втілюватися у створення національної бази результатів незалежного тестування, подібної до системи ЗНО/НМТ, результати якої за 2024 р. уже демонструють високу технологічну готовність системи до масштабних перевірок (Український центр оцінювання якості освіти, 2024).

Особливим викликом для системи оцінювання результатів навчання в Україні є необхідність інтеграції ветеранів війни та людей з інвалідністю. Проєкт «Skills4Recovery» разом із EdUP активно працюють над впровадженням інклюзивних методик. Незалежне оцінювання у цьому контексті є не лише об'єктивним, але й адаптивним. Це означає розроблення рекомендацій щодо модифікації умов проведення іспитів для осіб із посттравматичним стресовим розладом або фізичними обмеженнями (Skills4Recovery, 2025). Методична база проєкту «Inclusive VET» передбачає навчання тренерів та адміністративних команд закладів професійної освіти інклюзивним методам роботи. До кінця проєкту 100 учасників із 18 закладів професійної освіти пройшли таку підготовку (Federal Department of Foreign Affairs, 2023). Оцінювання для цих категорій здобувачів освіти базується на принципі рівності результату за умов гнучкості процесів: стандарти професійної компетентності залишаються незмінними, що гарантує конкурентоспроможність випускника на ринку, але способи демонстрації цих компетентностей можуть бути адаптовані під потреби індивіда.

Незалежне оцінювання є інструментом захисту інвестицій у людський капітал. Компанії, які інвестують у професійну освіту, очікують, що випускник зможе негайно приступити до роботи з використанням сучасних матеріалів та технологій. Якщо система оцінювання підтверджує цей факт, довіра між професійною освітою та ринком праці зростає. Попри значний прогрес, існують бар'єри, що

заважають повномасштабному впровадженню швейцарського інструментарію.

Дослідження, проведене у межах проєкту DECIDE, виявило, що значним недоліком залишається бюрократія та надмірна звітність, що відволікає ресурси від основної діяльності. Також спостерігається нечіткість у розмежуванні повноважень між рівнями влади, що ускладнює фінансування спільних проєктів громадами та регіонами. Для подолання цих викликів та успішної реалізації незалежного оцінювання доцільно: продовжити перехід до електронних форм звітності та автоматизованого збору результатів оцінювання через національні цифрові платформи; стимулювати міжмуніципальне співробітництво на основі створення спільних кваліфікаційних центрів декількома громадами для оптимізації витрат на дороге обладнання; посилювати самооцінювання закладів освіти шляхом використання таких інструментів, як «ISATCOVE» (інноваційний цифровий інструмент, розроблений Європейським фондом освіти за дорученням Європейської Комісії, щоб допомогти закладам професійної освіти оцінити свою діяльність за міжнародними стандартами «центрів досконалості»); розширювати державно-приватне партнерство на основі створення податкових та інших стимулів для бізнесу, який бере участь в оцінюванні та сертифікації випускників (European Training Foundation, 2025).

Отже, швейцарський інструментарій незалежного оцінювання результатів навчання, впроваджений проєктами EdUP та DECIDE, є дієвим механізмом модернізації української професійної освіти. Перехід від формального контролю до об'єктивного вимірювання компетентностей дає змогу забезпечити відповідність кваліфікації випускників реальним потребам економіки. Ключовими елементами цієї системи є цифрові чек-листи, компетентнісно-орієнтовані завдання, незалежні кваліфікаційні центри та активна участь приватного сектору на всіх етапах: від розроблення професійного стандарту до фінального іспиту. В умовах війни та відновлення України такий підхід забезпечує не лише якість підготовки фахівців, але й соціальну справедливість, надаючи рівні можливості для ветеранів війни, людей з інвалідністю та молоді. Подальша інституціоналізація цих інструментів у межах національної системи кваліфікацій та децентралізації управління освітою є запорукою успішної трансформації професійної освіти та сталого економічного розвитку України. Таким чином, незалежне оцінювання стає мостом

між освітнім середовищем та реальним виробництвом, гарантуючи, що кожен витрачений ресурс на підготовку кваліфікованого фахівця перетворюється на конкретну цінність для відбудови держави (ResearchGate, 2025). Інструменти, надані швейцарськими партнерами, створюють міцний фундамент для того, щоб українська професійна освіта стала привабливою, сучасною та інклюзивною системою, здатною відповідати на виклики XXI століття. Впровадження цих практик потребує не лише технічних рішень, але й зміни культури взаємодії між державою, бізнесом та громадянами, де якість професійної освіти є спільним пріоритетом та запорукою національної стійкості.

Список посилань

EdUP Project. (n.d.). *Public-private partnership for improved vocational education in Ukraine: Project purpose and results*. <https://www.edup.org.ua/>

Swisscontact. (2024). *Public-private partnership to improved professional education in Ukraine (EdUP)*. <https://www.swisscontact.org/en/projects/public-private-partnership-to-improved-professional-education-in-ukraine>

Switzerland + Ukraine. (n.d.). *How Switzerland helps develop vocational education in Ukraine: The EdUP project*. <https://switzerlandplusukraine.ch/project/how-switzerland-helps-develop-vocational-education-in-ukraine-the-edup-project>

Federal Department of Foreign Affairs (FDFA). (2023). *Switzerland will support vocational education opportunities in 28 institutions in Ukraine*. <https://www.eda.admin.ch/countries/ukraine/en/home/news/news.html/content/countries/ukraine/en/meta/news/2023/October/switzerland-will-support-vocational-education-opportunities-in-28-institutions-in-ukraine-over-the-next-four-years>

PH Zürich. (2024). *Decentralization for Improved Democratic Education (DECIDE): Vocational education component*. <https://phzh.ch/en/about-phzh/topics-and-activities/projects/decentralization-for-improved-democratic-education/>

Collaborator. (n.d.). *Чек-лист – оцінка процесів, характеристик та професійних навичок у LMS*. <https://collaborator.biz/blog/check-list/>

PHZH Projects. (2024, October). *Формувальне оцінювання: чек-листи засобами онлайн-сервісів Google Keep та Canva* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=BZtaRUGxKNQ>

Skills4Recovery. (2025). *Inclusive Vocational Education and Training (VET): Improving training for veterans and people with disabilities*. <https://skills4recovery.org/inclusive-vet-project-launched-in-ukraine/>

ResearchGate. (2025). *Assessment of the quality of curricula and educational technologies in vocational education in Ukraine*. <https://www.researchgate.net/publication/388264008>

European Training Foundation (ETF). (2025). *Ukraine's vocational education community: Toward vocational excellence (ISATCOVE tool)*. <https://www.etf.europa.eu/en/news-and-events/news/ukraines-vocational-education-community-teams-etf-and-enabel-toward-eu>

Люлькова, Ю.М. (2025). Досвід Швейцарії у забезпеченні якості професійної освіти і підготовки: уроки для України. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* = Professional Development of Personality: Problems and Perspectives : матеріали доп. XIII міжнар. наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 06–07 листоп. 2025 р.: у 2 ч., ХНУ, м. Хмельницький, Україна, стор. 180-182 <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747355/>

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області. (2023). *Методичні рекомендації щодо створення кваліфікаційних центрів у закладах ПТО*. <http://nmc.ptu.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/metodychni-rekomendacziyi-shhodo-stvorennya-kvalifikacijnyh-czentriv-2.pdf>

Освіторія. (2024). *Все про компетентнісно орієнтоване завдання: Методика створення та приклади*. <https://osvitoria.media/experience/vse-pro-kompetentnisno-orijentovane-zavdannya-yak-jogo-stvoryty/>

Український центр оцінювання якості освіти. (2024). *НМТ-2024: Офіційний звіт за результатами проведення*. <https://testportal.gov.ua/nmt-2024-ofitsijnyj-zvit-za-rezultatamy-provedennya/>